

18.12.2000

Sn.Horst Köhler
Başkan
Uluslararası Para Fonu
Washington. D.C. 20431
A.B.D.

Sayın Bay Köhler,

1. Fon ile 3 yıllık bir stand-by düzenlemesi yapılması konusunda talebimizi bildirdiğimiz 9 Aralık 1999 tarihli Niyet Mektubumuzda ve ilk iki gözden geçirmenin tamamlanmasını talep eden 10 Mart ve 22 Haziran 2000 tarihli ek mektuplarımızda iddialı bir şekilde hazırlanan enflasyonla mücadele ve mali uyum programımızın temel unsurlarını açıklayarak 2000-02 yıllarında ekonomi politikalarının izleyeceği yönü çizmiştik. Bu mektupta ikinci gözden geçirmeden sonraki ekonomik gelişmeler konusunda güncel bilgiler verilerek, bu gelişmeler ışığında 2001-2002 yılları için uygulanacak politikaların amaçları değerlendirilip, bu amaçların gerçekleştirilebilmesini teminen alınması gereken tedbirleri ortaya koymaktadır. Bu mektupla programın üçüncü ve dördüncü gözden geçirmelerinin tamamlanmasını ve Ek Rezerv Olanağı altında 5.784 milyar SDR'lık Fon kaynaklarından yararlanmayı da talep etmekteyiz.

Son Makroekonomik Gelişmeler

2. Programımız kapsamında yer alan ana hedeflerin gerçekleştirilmesi konusunda istikrarlı ilerlemeler kaydedilmiştir. 2000 yılı Aralık ayı itibariyle 12 aylık TÜFE enflasyon oranının yaklaşık %38 olacağını beklemekteyiz. Bu oran, program kapsamında hedeflenen %25'in üzerinde olup, hedeflenenin üzerinde gerçekleşmesinin sebebi kısmen uluslararası enerji fiyatlarındaki büyük ve beklenmedik artıştır. Ancak, bu 1999 yıl sonu enflasyon oranının yarısı olup, 1980'li yılların ortalarından bu yana gerçekleşen en düşük enflasyon oranıdır.

3. Güçlü mali performans sürdürülmüş ve sırasıyla konsolide kamu sektörü faiz dışı fazlası ve genel dengesine yönelik olarak, (Konsolide kamu sektörü, konsolide merkezi bütçe, seçilmiş bütçe dışı fonlar, mali olmayan sekiz kamu iktisadi teşebbüsü ve üç sosyal güvenlik kuruluşunu kapsamaktadır) programın Haziran ayı sonu ve Eylül ayı sonu kamu maliyesi performans kriterleri ve endikatif tabanlar büyük bir payla gerçekleştirilmiştir ([Ek A](#)). Bütün bir yıl için konsolide kamu sektörü faiz dışı fazlasının, program hedeflerini GSMH'nın % 1'i kadar aşmasını beklemekteyiz. Faiz oranlarındaki düşüş ve özelleştirme gelirlerinden beklenen yüklü gelir ile birlikte faiz dışı fazladaki bu gelişme, kamu borcu/GSMH oranında bu yıl %3 puanlık bir düşüş kaydedilmesini sağlayacaktır (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından devralınan bankaların yeniden sermayelendirilmesi (rekapitalizasyonu) amacıyla ihraç edilen tahviller hariç).

4. Ancak, özelleştirmeden elde edilen toplam gelir, GSM lisansı ile Türk Telekom'un bir

bölümünün satışının sonuçlandırılmasında yaşanan gecikmeler dolayısıyla orijinal program hedefinden düşük olacaktır. Şu anda, özelleştirme gelirin, orijinal olarak 7.5 milyar ABD Doları olarak belirlenen ilk hedefe karşın, 2000 yılında 3.5 milyar ABD Doları'na ulaşacağını öngörmekteyiz. Bu gecikmeyi telafi edecek önlemler halihazırda alınmış veya alınmak üzere olup (aşağıya bakınız), özelleştirme gelirleri dahil konsolide kamu sektörü faiz dışı fazlasına ilişkin 2000 yılı Aralık ayı sonu performans kriterinde değişiklik yapılmasını talep etmekteyiz.([Ek B](#))

5. Ekonomik faaliyetlerde, 1998-99 yıllarında yaşanan derin resesyon akabinde, bu yıl - tüketim harcamaları, yatırım ve ihracat kaynaklı- güçlü bir toparlanma yaşanmıştır. Bu toparlanma kısmen deprem sonrasında yaşanan bir hızlanmayı temsil etmekte, ancak daha da önemlisi, yurtiçi harcamaların artmasına sebep olan yılın ilk yarısında faiz oranlarındaki büyük düşüşün etkisini ve ekonominin geleceğine olan güvenin yenilenmesini de yansıtmaktadır. Bu gelişmeler ışığında, 2000 yılındaki reel GSMH büyüme oranının, %5-5½ arasında olan program hedefini aşabilir.

6. Yurtiçi talepteki güçlü toparlanma, uluslararası petrol fiyatlarındaki yükselişle birlikte, ithalatın hızlı bir şekilde artmasına yol açmıştır. İhracat hacmindeki artışın hızlanmasına ve rekor seviyeye ulaşması beklenen turizm gelirlerine rağmen, cari açığın 1999 yılındaki GSMH'nın yaklaşık %1'i olan seviyesinden, 2000 yılında, GSMH'nın %5'ine çıkması beklenmektedir. Söz konusu artışın en az %2'si beklenmedik dış şoklardan (petrol fiyatlarındaki artış, doların değer kazanması neticesinde Avrupa piyasalarında rekabet gücümüzün olumsuz etkilenmesi ve uluslararası faiz oranlarındaki yükseliş) kaynaklanmaktadır. Makroekonomik politikalarımıza olan güvenin artması sonucunda bu açık yılın büyük bir bölümünde kolaylıkla finanse edilmiştir. Kasım ayının ortasına kadar uluslararası tahvil ihraçları, (2000 yılı için planlanan 6 milyar dolarlık düzeyine karşın) 7.5 milyar ABD Doları'na ulaşmış ve program çapraz kurları üzerinden değerlendirilen brüt uluslararası rezervler 3½ milyar ABD Dolar tutarında yükselmiştir. Net Uluslararası Rezervler (NUR) ve dış borçlara ilişkin Haziran sonu ve Eylül sonu performans kriterleri tutturulmuştur ([EK A](#)). Para ve döviz kuru politikaları Kasım ayı ortasına kadar titizlikle sürdürülmüştür. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın Net İç Varlıklar (NİV) seviyesi (1999 yılı sonundan itibaren uygulanmaya başlanan sterilizasyon yapılmaması kuralına uygun olarak) belirlenen dar bant içinde tutulmuş, NİV'a ilişkin olarak belirlenen Haziran sonu ve Eylül sonu performans kriterleri gerçekleştirilmiştir ([EK A](#)).

7. Kasım ayının son 10 günü ve Aralık ayı başlarında Türk mali piyasalarında çalkantıların yüksek olduğu bir dönem yaşanmıştır. Daha sonra TMSF tarafından devralınan orta ölçekli bir bankanın finansal sorunları ve bu bankanın elinde tuttuğu geniş devlet tahvilleri stoğunu ikincil piyasada satması, başlıca piyasa yapımcılarının devlet kağıtları üzerindeki oranları açıklamalarını askıya almalarına yol açmıştır. Bu durum, faiz oranlarının %100-200'e yükselmesine rağmen büyük çaplı bir sermaye çıkışını başlatmıştır. Aynı zamanda, Merkez Bankası aşırı yüksek faiz oranlarının bankacılık sistemi üzerindeki etkisinden endişe ederek, Net İç Varlıklar arzını program koridorunun çok üstünde arttırmıştır. Bu olaylar, uluslararası piyasaların gelişmekte olan ekonomilere olan olumsuz bakış açısı doğrultusunda döviz rezervlerinde 6 milyar ABD Dolarlık bir kayba yol açmıştır. 30 Kasım'da Merkez Bankası piyasaya likidite sağlamayı durdurduğunu açıklayarak, bu yolla rezerv kaybını durdurmuştur. Ancak, faiz oranları %1000'in üzerine fırlamıştır. Finansal piyasalar üzerindeki baskılar ancak politikaların güçlendirildiğine yönelik bir açıklama ve Ek Rezerv Olanağı'ndan faydalanma talebinin açıklanması ile yumuşatılmıştır.

Politika Hedefleri ve 2001-2002 Yılları İçin Genel Makroekonomik Yönetim Stratejisi

8. Mali piyasalardaki son çalkantıya rağmen, 2000 yılında ulaşılan sonuçlar genel olarak olumlu olup, programın temel makroekonomik hedeflerini -enflasyonun 2002 sonu itibariyle tek haneli oranlara indirilmesi, kamu finansmanının güçlü yapısının tesisi ve bu yolla büyümenin sürdürülebilir bir seyre oturtulması- gerçekleştirme konusundaki kararlılığımızı güçlendirmiştir. Bilhassa, 2000 yılı için tahmin edilen cari açığın genişlemesi sonrası iç ekonomik şartlardaki iyileşmenin sağlıklı bir dış pozisyon ile tutarlı olmasını sağlamak gereklidir. Daha açık olarak, 2001 yılı politikalarımız, aşırı iç talep baskılarından kaynaklanabilecek risklerin önüne geçmek, enflasyon performansında daha fazla sapma ihtimalini asgariye indirmek (böylelikle dış rekabet gücünü korumak) ve cari açık düzeyini daha sürdürülebilir bir düzeye indirmek amacıyla şekillenecektir. Bu amaçla, 2001 yılı makroekonomik çerçevemiz, kamu maliyesi politikası da dahil olmak üzere, orijinal program hedeflerine göre önemli ölçüde güçlendirilmiştir. Ayrıca, bankacılık sisteminin şoklara olan hassasiyetinin azaltılması ve yeniden yapılandırılmasının hızlandırılması amacıyla bankacılık alanında kritik tedbirler alınmaktadır. Son olarak, potansiyel olarak büyük miktarda döviz girişi için bir kaynak teşkil eden özelleştirme konusu da dahil olmak üzere, yeni yapısal reform girişimleri başlatılacaktır.

9. 2001-02 yılı programı aşağıdaki hedeflerin gerçekleştirilmesi üzerine odaklanmaktadır:

- 2001 yılında (Aralık/Aralık) %12 düzeyinde TÜFE enflasyon oranı. TÜFE enflasyonunun 2002 sonu itibariyle tek haneli oranlar olması hedeflenmektedir.
- 2001 yılında %4-4½ civarında bir reel GSMH büyüme oranı - ki bu oran, 2000 yılında gerçekleşmesi muhtemel büyüme oranına göre bir yavaşlamayı göstermektedir. 2002 yılında ve daha sonraki yıllarda büyüme oranının, uygulamaya konulan yapısal reformlar neticesinde oluşacak arz artışı ve artan makroekonomik istikrar neticesinde %5-6 oranına yükselmesi beklenmektedir.
- GSMH'nın %3 ½'sini aşmayan bir cari açık seviyesi, bu seviye kolaylıkla finanse edilebilecek olup, 2000 yılı beklenen sonucunun oldukça altındadır. 2002 yılında dış cari açık seviyesinin GSMH'nın %3'ünün altında olması beklenmektedir.

10. Yukarıdaki makroekonomik hedeflerin birbiriyle tutarlı olduğunu düşünmekte olup, 2001 yılı politikalarımızın ana hedefi, enflasyon hedefine ulaşılmasını temin etmek ve dış pozisyonda beklenen düzelmenin gerçekleşmesini sağlamak olacaktır. Türk ekonomisinin orta vadedeki büyüme beklentilerini azamiye çıkarmak için gerekli şart, istikrarlı bir makroekonomik çerçevenin yakalanması ve bunun sürdürülmesidir.

Maliye Politikası

11. Kamu sektörünün (ki bu kapsama konsolide merkezi bütçe, bütçedışı fonlar, mahalli idareler, KİT'ler, sosyal güvenlik kuruluşları, Merkez Bankası ve işsizlik sigortası fonu dahil edilmektedir) faiz dışı fazlası, sadece 2000 yılı için öngörülen gerçekleşme rakamlarına kıyasla değil aynı zamanda orijinal program hedeflerine göre de güçlendirilecektir. Sözkonusu güçlendirme genel makroekonomik risklerin azaltılmasında ve 2000 sonunda halen 1990'lardaki ortalama seviyesinin üzerinde olacak olan kamu borcunun GSMH'ye oranının daha hızlı bir şekilde düşürülmesinde bir araç olacaktır.

12. Amacımız, kamu sektörü faiz dışı fazlasını GSMH'nın %2'si kadar artırarak, 2000 yılı için öngörülen GSMH'nın %3.0'dan, 2001 yılında (GSMH'nın %3.75'i olan orjinal hedefe karşı) GSMH'nın %5.0'ına çıkarmaktır. Kamu sektörü borçlanma gereğinin 2000 yılında GSMH'nın % 18½'lik seviyesinden, 2001 yılında GSMH'nın %10'na düşmesi öngörülmektedir. Kamu sektörü operasyonel açığının (kamu sektörü borcunun reel değerinde enflasyon sebebiyle meydana gelen azalma dikkate alınarak hesaplanan açık) 2000 yılındaki GSMH'nın %5.5'i seviyesinden, 2001 yılında GSMH'nın %3'ü seviyesine düşmesi beklenmektedir (1998-99'da devralınan TMSF bankalarının yeniden sermayelendirilmesi için çıkarılan kağıtların GSMH'nın %0.3'ü oranındaki faiz ödemeleri hariç). Bankaların yeniden sermayelendirilmesi için çıkarılan kağıtlar hariç tutulduğunda, kamu sektörü borcunun GSMH'nın %4½'si oranında düşmesi öngörülmektedir. 2002 yılında, kamu sektörü faiz dışı fazlasını 2001 yılı seviyesi civarında tutmayı amaçlamaktayız. Bunun, operasyonel açığı 2001 yılı seviyesi civarında tutmak için yeterli olacağı beklenmektedir.

13. Kamu sektörü hesaplarında hedeflenen iyileşmeler, sadece konsolide bütçe seviyesinde değil, aynı zamanda, kamu sektörünün konsolide bütçe dışında kalan kısımları düzeyinde de koordineli bir çalışma yapılmasını gerektirecektir. Konsolide bütçeye ilişkin olarak, 2001 yılında özelleştirme gelirleri, faiz gelirleri ve Merkez Bankası kar transferleri haricindeki faiz dışı fazlanın en azından 8,735 trilyon TL olmasını beklemekteyiz (2000 yılında GSMH'nın %4.9'u olan seviyesine kıyasla GSMH'nın %5.7'si). Bu, Kamu Ortaklığı Fonu'nun bütçeye dahil edilmesine ilişkin ayarlama yapıldıktan sonra, 2000 yılına göre GSMH'nın % 1'i oranında bir iyileşmeyi temsil etmektedir.

14. Eylül 2000 tarihinde uygulamaya konan ve yıllık bazda GSMH'nın %1/4'ü kadar tasarruf sağlaması beklenen önlemlere ilaveten 2001 yılı Bütçesi'nin kabulü öncesinde, 2000 yılı Bütçesinde uygulamaya alınan geçici önlemlerin kaldırılmasının etkilerinin kısmen bertaraf edilmesi amacıyla, bazı önlemler alınmaktadır. Daha detaylı olarak aşağıdaki önlemler uygulanmaktadır;

- Dolaysız vergilerle ilgili olarak, peşin kurumlar vergisi oranını %20'den %25'e çıkararak, gelir ve kurumlar vergisinin üçer aylık dönemlerle peşin ödenmesi sistemi 2001'e uzatılacak; mevduat, repo ve yatırım ödenekleri üzerindeki stopaj oranları artırılacak; gelir vergisi dilimlerinin hedeflenen enflasyona endekslenmesi sürdürülecek; peşin gelir vergisi yeniden uygulanacaktır (hayat standartları temeline dayanarak). Deprem bölgelerindeki vergi ertelenmesinin son bulmasını da dikkate alarak, bu tedbirlerin GSMH'nın %1.2'si kadar bir gelir getirmesi beklenmektedir.
- Dolaylı vergilere gelince, özel iletişim ve özel işlem vergilerinin süresi, özel işlem vergisinin oranı iki katına çıkartılarak, 2001-2002 yıllarını da kapsayacak şekilde uzatılacaktır; telefon hizmetleri ve doğal gazdaki KDV oranları artırılacak; motorlu taşıtlar üzerindeki vergi oranları ve düzeyleri artırılacak, diğer harçlarla beraber LPG kullanan araçlar üzerindeki vergiler artırılacaktır. Bu tedbirlerin GSMH'nın %1.2'si kadar gelir getirmesi beklenmektedir. Buna ilaveten, akaryakıt tüketim vergisi aylık artış oranı en az hedeflenen TÜFE enflasyonuna eşit olacak şekilde belirlenecektir.
- Vergidışı gelirlerde ise, eğitime katkı payı 2001-2002'ye uzatılacak; İstanbul Menkul Kıymetler Borsası ve diğer kurullardan alınan katkı payları yenilenecek ve yurtiçi ve ithalat kredileri üzerindeki harçlar da artırılacaktır (Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu). Bu tedbirlerin GSMH'nın %0.7'si kadar gelir getirmesi

beklenmektedir.

15. Harcama tarafında ise 2001 yılı programı, konsolide bütçe faiz dışı harcamasının reel artışını (vergi iadeleri ve deprem harcamaları hariç ve Kamu Ortaklığı Fonu'nun bütçeye dahil edilmesinin hesaba katılmasından sonra) GSMH reel büyümesinin önemli oranda altında tutmayı hedeflemektedir. Bu amaçla aşağıdaki politikalar uygulanacaktır:

- Memur maaşları Aralık ayında 2000 yılında hedeflenen enflasyonun üzerine çıkan enflasyon farkını telafi etmek için artırılabacaktır. 2001 yılının ilk yarısı için ise maaşlar Ocak ayında %10 artırılabacaktır. Ancak, TÜFE enflasyonunun %10'u aşması halinde memur maaşlarında TÜFE enflasyon oranı ile %10 arasındaki farka eşit ilave bir artış yapılacaktır. Aynı politika (maaş artışlarının enflasyon hedefi ile uyumlu olması ve enflasyonun hedeflenen oranı aşması halinde bunun sonradan yapılacak ayarlama ile telafi edilmesi) 2001 yılının ikinci yarısında da uygulanacaktır. Ayrıca 2001 yılında yeni memur alımları bir önceki yıl emekli olan kişi sayısının %80'i ile sınırlı olacaktır (eğitim, sağlık ve güvenlik sektörleri hariç).
- 2000 yılında olduğu gibi Ocak 2001'de Maliye Bakanlığı tüm faiz dışı harcamaların (personel, sosyal güvenlik fonlarına transferler ve vergi iadeleri hariç) bütçe ödeneklerini %2 oranında azaltan bir tebliğ yayınlacaktır (GSMH'nin %0.1'si oranında tasarruf sağlanması beklenmektedir).
- Son olarak, GSMH'nin %0.3'ü oranındaki bir tasarruf, bütçe uygulaması süresince bütçe kanununun 53. maddesi kapsamındaki diğer cari harcamaların kısılması ile sağlanacaktır.

16. Kamu sektörünün konsolide bütçe dışında kalan bölümü konusunda;

- İşsizlik Sigortası Fonu'nun faiz dışı fazlasının, 2000 yılındaki GSMH'nin % 0.2'sinden, 2001 yılında GSMH'nin % 0.5'ine çıkmasını beklemekteyiz. Bu artış, 2000 yılının ikinci yarısında uygulanan işsizlik sigortası primlerinin tüm yıl içindeki etkisini yansıtmaktadır.
- Bütçe dışı fonların faiz dışı dengesinin, 2000 yılında öngörülen GSMH'nin % - 0.5'inden, 2001 yılında GSMH'nin % -0.2'sine artmasını beklemekteyiz. Bu gelişme, temel olarak, Kamu Ortaklığı Fonu'nun konsolide bütçeye dahil edilmesini yansıtmaktadır.
- Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (KİT) faiz dışı dengesi, 2000 yılında GSMH'nin % - 1.5'i olup, bu oranın 2001 yılında GSMH'nin % -0.9 olmasını beklemekteyiz. İhtiyatlı ücret politikalarına ek olarak bu iyileşme şu tedbirleri yansıtmaktadır: (i) şeker pancarı kotalarının 12.5 milyon tondan 11.5 milyon tona düşürülmesi ve şeker pancarı destekleme fiyatının azami %12 oranında artırılması (ii) hububat destekleme alımlarının hacminin daha da azaltılması ve TMO tahıl stoklarının daha da düşürülmesi (iii) Aralık 2000 itibariyle TEAŞ tarafından satılan ortalama elektrik fiyatları kwh başına 4.5 Sent olması ve TEDAŞ ile ilgili olan (TEDAŞ'ın TEAŞ'tan aldığı elektriğin artan maliyetini karşılamasını sağlayacak) fiyat artışlarının yapılacak olması ve (iv) 2001 Ocak ayı sonuna kadar LPG üzerindeki sübvansiyonun kaldırılması. Ek olarak, 2000 yılında Hazine'nin portföyündeki KİTlerde emekli olan personelin azami %15'ine kadar yeni personel alımı politikası sürdürülecektir. KİTler arasında transfer edilen personel bu sınıra dahil edilecektir. Bu limit dahilinde yeni istihdama izin verme konusunda sadece Hazine yetkili

olacaktır.

17. 14.paragrafta yer verilen önlemlerin hayata geçirilmesi ve daha önce ifade edilen mali hedefler doğrultusunda hazırlanan 2001 Yılı Bütçesi'nin Meclis Bütçe ve Plan Komisyonu'nda kabulü, (ve elektrik tüketimi üzerinden sabit ücret alınmasını sağlayan hükümler dahil) IMF İcra Direktörleri Kurulu'na Stand-by anlaşması kapsamındaki üçüncü ve dördüncü gözden geçirmelerin tamamlanması talebimizin sunulması ve Ek Rezerv Olanaklarından yararlanılması için ön koşul teşkil edecektir (bundan böyle "ön koşullar olarak tabir edilecektir").

18. 2001 yılı mali hedeflerinin gerçekleştirilmesi bir dizi performans kriterleri ve endikatif hedefler aracılığıyla izlenecektir.

- Özelleştirme gelirleri hariç, konsolide kamu sektörü faiz dışı fazlasına ait üçer aylık performans kriteri. 2001 sonu için taban 8,110 trilyon TL olacaktır (GSMH'nın % 5.2'si); 2001 yılı ilk üç aylık döneminde aylık endikatif tavanlar olacaktır ([EK B](#)).
- Üçer aylık endikatif hedeflerle birlikte, özelleştirme gelirleri dahil konsolide kamu sektörünün faiz dışı fazlasına ilişkin yıl sonu performans kriteri ([EK B](#)).
- Konsolide merkezi hükümetin faiz dışı harcamaları (vergi iadeleri hariç) üzerinde üçer aylık performans kriteri ([Ek C](#)).
- Sadece temel dengedeki değil faiz ödemelerindeki gelişmeleri de izlemek amacıyla, özelleştirme gelirleri hariç tutulmak üzere, konsolide kamu sektörünün genel açığına ait üçer aylık endikatif tavanlar ([Ek D](#)).

19. Program hedeflerine ulaşmak için yukarıda belirtilen mali tedbirlerin yeterli olacağını düşünüyoruz. Ancak, başta enflasyon ve dış cari hesaplar olmak üzere, ana makroekonomik hedeflere ulaşılması için gerekli olması halinde, ek mali tedbirlerde yürürlüğe koyabiliriz.

Kamu Borç Yönetimi

20. 2000 yılında, kamu borç yönetiminde iç kamu borçlarının ortalama vadesi genel olarak muhafaza edilirken (Ekim 2000'de 15 ay kadar idi), borçlanma maliyetlerinin düşürülmesinde başarı kaydedilmiştir. 1999'un ikinci yarısında yeni bir enstrüman olarak kullanılmaya başlanılan değişken faizli tahvillerin piyasası hızla gelişmiştir (Değişken faizli tahviller, 2000 yılında ihalelerle sağlanan iç borç tutarının % 21'i kadardır). Brüt dış borcun kamunun toplam borcu içindeki yerinin 1999 ve 2000 yılları arasında genel olarak değişmeden kalacağı tahmin edilmektedir (yaklaşık %40). Gerekli olması halinde ilave finansman sağlanabilmesini teminen 0.5 milyar ABD Doları olan 2000 Aralık sonu kısa vadeli borç limitinin 1.1 milyar ABD Doları olarak revize edilmesini talep ediyoruz.

21. 2001 yılında, enflasyonun düştüğü bir ortamda, mevcut faiz oranlarına bağlanılmasından kaçınılması ihtiyacı ile, iç borcun vadesinin uzatılması ihtiyacının dengelenmesi politikasını sürdüreceğiz. 2000 yılında, asıl vurgu vadelerin kısaltmasından kaçınılması iken, 2001 yılında, kısmen Değişken Faizli Tahvillerin piyasasının daha da gelişimi sayesinde, iç borcun ortalama vadesinin makul şekilde uzatılması hedeflenecektir. Aynı zamanda, toplam borç içerisinde kamu sektörü dış borcunun payının genel olarak sabit kalmasına çalışılacaktır. Bu politika, Ek G ve H'de konsolide kamu sektörünün dış borçlanmasına ve garantilerine ilişkin olarak yer alan üst sınırlarda yansıtılmaktadır. 2000 Aralık sonu için kısa vadeli borç limiti, 2001 yılının son çeyreğinde programın ilk yılında mutabık kalınan (0.5 milyar ABD Dolarlık) seviyesine çevrilene kadar, 2001 yılının üçüncü

çeyreğinin sonuna taşınacaktır.

Gelirler Politikası

22. Kamu sektöründe yukarıda memurlar için ifade edilen maaş politikasına ek olarak, kamu işçilerinin toplu ücret sözleşmeleri önümüzdeki aylarda tekrar müzakereye açılacaktır. Bu görüşmelerde, programın genel makroekonomik hedefleri ile birlikte KİT'lerin mali durumunun güçlendirilmesi ihtiyacı da göz önünde bulundurulacaktır.

23. Asgari ücret artışları, Hükümet, sendika ve işveren temsilcilerinden müteşekkil Asgari Ücret Komisyonu tarafından belirlenmektedir. 2000 yılında da olduğu gibi, Hükümet 2001 yılı için asgari ücret artışlarının hedeflenen enflasyon ile uyumlu olmasını sağlamak konusunda gayret gösterecektir.

24. Enflasyonun düşmesini kolaylaştırmak amacıyla, hükümet, gerek sosyal ortaklar arasındaki görüşmelerde, gerekse özel sektörle temaslarında, ücret anlaşmalarının ve özel sektör fiyatlandırma kararlarının enflasyon hedefine uygun olmasını sağlamak için daha aktif bir rol oynayacaktır.

Para ve döviz kuru politikası

25. 2000 yılının sonlarında yaşanan mali kriz akabinde, para politikasının amacı, toplam para tabanı arzında aşırı bir artış olmadan döviz rezervlerinin arttırılmasını kolaylaştırmayı teminen, NİV seviyesini 2000 Kasım ayı ortasındaki seviyesine doğru kademeli olarak yaklaştırmak olmuştur. Daha net bir ifadeyle, NİV, 11 Aralık 2001 tarihinde 1,840 trilyon TL seviyesine indirilmiştir. NİV 11 Ocak 2001'de 1,460 trilyon TL'nin üstüne çıkmayacaktır. Buna koşut olarak, NİV'e ilişkin 2000 Aralık sonu performans kriterinin - ki bu kriter 11 Aralık-11 Ocak tarihleri arasındaki ortalama NİV stoğu olarak hesaplanmaktadır (2000 yılının sonunda dini bayramlar sebebiyle para tabanı talebinde görülen dalgalanmaları dikkate almak suretiyle 1,650 trilyon TL olarak revize edilmesini talep ediyoruz ([EK E](#)). Aynı zamanda, yeni program çapraz kurları kullanılarak hesaplanan Net Uluslararası Rezerv (NUR) tabanının 2000 Aralık sonu için 10.4 milyar ABD Doları olarak revize edilmesini talep ediyoruz ([EK F](#)). Bu yeni hedef TCMB'nin kriz sonrasındaki daha düşük seviyedeki rezerv pozisyonunu dikkate almaktadır. 2001 için NUR tabanı Haziran ayına kadar 12 milyar ABD Dolarına çıkacak şekilde belirlenmiştir.

26. Para tabanına olan talebin ve net uluslararası rezervlerin 11 Aralık 2000 ve 11 Ocak 2001 tarihleri arasında dini bayramlar ve yıl sonunda hesapların kapatılması nedeniyle büyük mevsimsel dalgalanmalar göstermesi beklenmektedir. Bu dönemde, NİV ve NUR hareketleri Fon uzmanları ile istişare edilerek yakından izlenecektir ve para politikası, bu hareketlerde mevsimsel dalgalanmaları aşan bir seyir tespit edilmesi halinde, derhal sıkılaştırılacaktır.

27. 2001'in ilk yarısında, önceden ilan edilmiş bantsız döviz kuru yolu para politikasının ana özelliği olmaya devam edecektir. Daha önce ilan edildiği üzere, 2000 yılının son çeyreğinde aylık %1 olan devalüasyon oranı, 2001 yılının ilk çeyreğinde ayda %0.9 oranına ve 2001 yılının ikinci çeyreğinde de ayda %0.85 oranına düşürülecektir. NİV hususunda ise, kriz sırasında yaratılan NİV fazlasının kademeli olarak azaltılması politikasını sürdüreceğiz. Bu politika, Ocak, Şubat, Mart ve Haziran 2001 sonu için NİV tavanları (performans kriteri) ([EK E](#)) belirlenirken dikkate alınmış olup, bu tavanlar ayrıca 12 Ocak

tarihi itibariyle geçerli olacak munzam karşılık oranlarındaki düşüşü de yansıtmaktadır. Dolayısıyla, 2001 Haziran sonuna kadar kriz sırasında yaratılan NİV fazlasının yaklaşık %50'si (munzam karşılık oranlarındaki değişiklik için düzeltilmiş) ortadan kaldırılacaktır. Performans kriterlerine uygunluğun tespiti amacıyla yalnızca yukarıda ifade edilen tarihler önem taşımaktadır; bununla birlikte, NİV'in bu tarihler arasında, NİV tavanlarının (dini bayramlardan etkilenen Mart ayının ikinci ve üçüncü haftasındaki rakamlar hariç tutularak) doğrusal enterpolasyonunu sistematik olarak veya büyük miktarlarda aşması beklenmemektedir. Sermaye girişleri halihazırda tahmin edilen tutarlardan daha güçlü olursa, sermaye girişlerinin programın enflasyon hedeflerinin tutturulması ile bağdaşmayan bir faiz oranı seviyesine gelmesine ve para arzında aşırı artış olmasına engel olmak amacıyla, döviz kuru taahhüdümüz imkan verdiği ölçüde, NİV yukarıda ifade edilen tutarın altında tutulacaktır. Yukarıdaki iki paragrafta yer verilen NİV tavanlarının uygunluğu, dış hesaplardaki ve enflasyondaki gelişmeler ışığında önümüzdeki program gözden geçirmeleri sırasında tekrar değerlendirilecektir.

28. 9 Aralık 1999 tarihli Niyet Mektubumuzda öngörüldüğü üzere, 1 Temmuz 2001'den itibaren fiyat istikrarının doğrudan izlenebilmesine daha fazla odaklanılmasına imkan veren bir parasal çerçeveye aşamalı olarak geçilmesini teminen merkezi döviz kuru yolununun etrafında kademeli olarak genişleyen bir bant uygulamasına geçilecek ve NİV politikasının daha esnek olmasına izin verilecektir. Bu geçiş, enflasyonla mücadelenin ilk aşamasında uygun olmasına rağmen, uzun vadede gereksiz katılıklara yol açabilecek bir parasal çerçeveye sıkışıp kalınmasının önlenmesi için gerekli bulunmaktadır.

29. Daha net bir ifadeyle, 1 Temmuz 2001'den itibaren:

- Döviz kuru, merkez noktası etrafında giderek genişleyen simetrik bir bant içinde hareket edecektir. Bandın merkez noktası kuru 1999 yılı sonu itibariyle uygulamaya konulan esaslar çerçevesinde önceden duyurulmaya devam edecektir. Bandın merkez noktasının değer kaybı oranı, 2001 yılının üçüncü ve dördüncü çeyreğinde aylık bazda %0.85 olacaktır. Döviz kuru bandı içerisinde, döviz kuru döviz interbank piyasasında oluşacaktır ve Merkez Bankası sadece Hazine'nin bir ajanı olarak döviz alacak veya satacaktır.
- Merkez nokta etrafındaki bant bir uçtan bir uca ölçüldüğünde, günde, yıllık bazda %15 oranına denk gelecek şekilde genişleyecektir. Bandın toplam genişliği, böylelikle, 2001 Aralık sonu itibariyle %7½, 2002 Haziran sonu itibariyle %15 ve 2002 Aralık sonu itibariyle de %22½ olacaktır.
- Döviz kurunun bant içinde serbestçe hareket etmesine imkan vermek amacıyla NİV'in kullanımındaki esnekliğinin artırılması ve enflasyon hedefinin tutturulması amacına giderek daha fazla odaklanması gerekli olacaktır (bkz bir sonraki paragraf). Bu amaca hizmet etmek üzere, 2001 yılının ikinci yarısı için belirlenen NİV tavanlarındaki artış ([Ek E](#)), 2001 yılının ikinci yarısında TL para tabanı talebinde beklenen artışa eşit olarak belirlenmiştir (enflasyon ve reel GSMH büyüme oranları ile tutarlı olarak). Enflasyonla mücadele sürecinde para talebini ve yılın ilk yarısındaki sermaye akışlarının boyutlarını tahmin etmekteki güçlükler nedeniyle, NİV tavanları şu anda endikatif hedef olarak belirlenmiştir (2001 yılının ikinci yarısına ilişkin diğer program parametreleri ile birlikte; bkz ekler). Söz konusu hedeflerin gelecekteki gözden geçirmelerde performans kriterine dönüştürülmesi beklenmektedir.

30. Para politikasının idaresinde, 2001 yılının ikinci yarısından itibaren kademeli olarak

kullanılabilecek artan esneklik, Merkez Bankası'nca ana hedef olan enflasyonla mücadele sürecinin devamını sağlamak amacıyla kullanılacaktır. Dolayısıyla, döviz kuru merkezli bir parasal çerçeveden yavaş yavaş, başka birçok ülkede başarıyla uygulamaya alınmış olan resmi enflasyon hedefleme merkezli bir çerçeveye geçeceğiz. Bu geçişi desteklemek amacıyla gerekli bir adım olan yeni bir Merkez Bankası Kanunu 2001 Nisan sonuna kadar (8. Gözden geçirmenin tamamlanması için ön koşul) çıkarılacaktır. Kanun, fiyat istikrarını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın temel politika hedefi yapmak amacıyla, bu amacın gerçekleştirilmesi esnasında kullanacağı işlevsel bağımsızlığın geliştirilmesini, para politikası kararlarında hesap verilebilirlik/açıklanabilirlik seviyesinin artırılmasını ve para politikasının belirlenmesinde şeffaflığın sağlanmasını temin edecektir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne muhtemel katılımı gözönünde bulundurulduğunda, tüm bunlar, Maastricht Anlaşması ile uyumlu bir Merkez Bankası mevzuatı oluşturulması açısından da gerekli olacaktır. Para politikasının şeffaflığı ve hesap verilebilirliği hususlarında, Merkez Bankası halihazırda enflasyon gelişmelerini izleyen üçer aylık enflasyon raporları yayımlamaya başlamıştır. Aynı zamanda, Merkez Bankası'nın enflasyon hedeflemesinin gerektirdiği analitik ve istatistiksel yeterliliğinin artırılması için gerekli düzenlemelerin yapılmasına başlanılmıştır.

31. Mevduat munzam karşılıklarının bankalar üzerine getirdiği yükün azaltılması için, 12 Ocak 2001'den itibaren, TL mevduata ilişkin munzam karşılık oranı %6'dan %4'e düşürülecektir. Disponibilite ve mevduat munzam karşılıklarında 2001 yılı süresince başka değişiklik yapılmayacaktır. Mevduat munzam karşılıklarındaki bu azalışın getirdiği likidite etkileri, 2001 yılı için NİV tavanı oluşturulurken dikkate alınmıştır.

32. Yukarıda bahsedilen parasal çerçeve, enflasyonla mücadele amacımızla tutarlı olduğu gibi uluslararası net rezervlerimizin rahat bir düzeyde ve Ek F'de belirtilen tabanların (performans kriterleri ve endikatif hedefler) üzerinde tutulması hedefiyle de uyumludur.

Yapısal Hususlar

33. Yapısal reformlar ekonomik gündemimizin temel bileşeni olmaya devam etmektedir. Bu alandaki faaliyetler Dünya Bankası ile yakın işbirliği içinde formüle edilmiş olup, Banka tarafından sağlanacak kredilerle desteklenecektir.

Özelleştirme

34. Özelleştirme programımız, ekonomik etkinliğin artırılması ve kamu sektörünün iç ve dış borçlanma gereğinin azaltılması ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirilmeye devam etmektedir. 2000 yılında sağlanan toplam 3.5 milyar ABD Doları tutarındaki özelleştirme gelirin 2.7 milyar ABD Doları Özelleştirme İdaresi'nin portföyündeki kuruluşların satışından, 0.3 milyar ABD Doları enerji santrallerinin işletim hakkı devrinden, 0.5 milyar ABD Doları GSM lisans satışının ilk taksidinden sağlanmıştır. 2000 yılında tamamlanan özelleştirme işlemlerinden 2001 için 2.1 milyar ABD Doları tutarındaki özelleştirme geliri (ki bunun 2 milyar ABD Doları GSM lisans satışından sağlanmıştır) şimdiden temin edilmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla orjinal hedefin altına düşülmüş olunmasına rağmen, 2000 yılında tamamlanan özelleştirme işlemlerinden 5.6 milyar ABD Doları sağlanmıştır ve bu tutar özelleştirme programının başladığı 1986 yılından beri toplanılan özelleştirme geliri kadardır.

35. 2001 yılında özelleştirme sürecini hızlandırmak için, Hükümet kuvvetli yönetim hakkı

devriyle beraber Türk Telekom hisselerinin %33.5'ini stratejik yatırımcılara satış ihalesini yapacaktır. Bu amaçla;

- Hükümet, 14 Aralık 2000'te ihale duyurusunu Resmi Gazete'de yayınlamış ve ihale komisyonu, ihale şartnamesini aynı tarihte onaylamıştır (ön koşul).
- 14 Ocak 2001'e kadar güçlü yönetim hakkı devrini içeren ihale şartnamesi ve konuya ilişkin bilgi veren bir metin (information memorandum) kamuoyuna açıklanacaktır (5inci gözden geçirmenin tamamlanması için bir koşul).
- İhale komisyonu nihai ihale belgelerini - yetkilendirme anlaşması ve tarife düzenlemeleri dahil- yayınlayacak ve 30 Mart 2001'e kadar tekliflerin verilmesini talep edecektir (yapısal performans kriteri); ve
- Mayıs 2001 sonuna kadar ihale komisyonu kazanan teklifi seçecektir.

Türk Havayolları(THY)'nin %51 hissesinin satışı için ihale duyurusu, satış 2001 Mart sonuna kadar sonuçlandırılmak (yapısal benchmark) üzere 14 Aralık 2000 tarihinde yapılmıştır (ön koşul).

36. Elektrik sektöründe rekabete dayalı bir piyasa için uygun düzenleyici çerçevenin oluşturulması ve bu sektördeki devlet varlıklarının doğrudan satış yoluyla elden çıkarılması, ekonomik etkinliğin artmasını ve yabancı doğrudan yatırımları çekmeyi hedefleyen reform stratejimizin temel unsurlarıdır. Bu amaçla;

- 14 Aralık 2000 tarihine kadar ve Dünya Bankası Ekonomik Reform Kredisi'ne uygun olarak bir elektrik piyasası kanunu Parlamento'ya sunulacaktır (ön koşul). Bu kanun (i) tarife politikası üzerinde tam yetkiye sahip bağımsız bir düzenleyici kurum oluşturmaktadır, (ii) devlete ait enerji üretim santralleri ve dağıtım şirketlerinin doğrudan satışına yönelik bir çerçeveyi belirlemektedir, (iii) devlete ait enerji üretim ve dağıtım şirketleri için işletme haklarının devrine ilişkin finansman işlemlerinin tamamlanması amacıyla son tarih olarak 31 Mart 2001'i belirlemektedir. Bu kanunun 2001 Ocak ayı sonuna kadar hayata geçirilmesi yapısal performans kriteridir.
- 2001 Ocak ayı sonuna kadar kamu iktisadi teşebbüslerine ilişkin kanun (233 sayılı Kanun), TEAŞ'ın birbirinden farklı elektrik üretim, dağıtım ve satış şirketleri olarak yeniden yapılandırılmasına müsaade edecek şekilde değiştirilecektir.
- TEAŞ'ın yeniden yapılandırılmasına ilişkin bir kararname 2001 Ocak ayının sonuna kadar çıkarılacaktır.
- 2001-02 döneminde ortaya çıkacak potansiyel elektrik arzı eksikliğinin karşılanmasına yardımcı olması amacıyla, 2002 yılına kadar bitirilmesi koşuluyla, Hazine garantisi almaya uygun 29 Yap-İşlet-Devret projesi listesi- toplam yaklaşık 1.5 gwh kapasiteye sahip- 31 Aralık 2000 tarihine kadar ilan edilecektir. Elektrik arzındaki iyileşme dikkate alındığında bunlardan başka Yap-İşlet-Devret projesi hazine garantisi alamayacaktır.
- İşletme haklarının devri için son tarih olan 31 Mart 2001 tarihinden sonra devlet idaresinde kalan elektrik dağıtım şirketlerinin satışına ilişkin ön-yeterlilik ihalesi 15 Nisan 2001'e kadar başlatılacaktır.

37. 2001 yılında daha fazla ilerleme kaydedilmesi için 20 Aralık 2000 tarihine kadar Özelleştirme İdaresi'ne ilave şirketler devredeceğiz (biraz gecikmeli de olsa programın yapısal kriterleri arasında yer alan tedbirler gerçekleştirilmiş olacaktır). Bu şirketlerin arasında tarım şirketlerinin (aşağıya bkz.) yanısıra MKEK (Makina ve Kimya)'in ve ETİ

Holding'in bazı fabrikaları yeralmaktadır.

38. Toplam olarak ve 2000 yılında gerçekleştirilen işlemlerden 2001 yılında sağlanması beklenen gelirler de dahil olmak üzere, 2001 yılında toplam özelleştirme gelirlerinin 6-7 milyar ABD Doları (GSMH'nin %3-3½'si) seviyesine ulaşmasını beklemekteyiz. Özelleştirme İdaresi'ne işletme maliyetleri ve KİT'lere transferler için kullanılacak 1.1 milyar ABD Doları hariç, tüm bu özelleştirme gelirleri ve bunlara başka herhangi bir kaynaktan eklenebilecek meblağlar, borç azaltılmasında kullanılmak üzere Hazine'ye aktarılacaktır.

Sosyal Güvenlik Reformu

39. 1999 yılında kabul edilen kapsamlı sosyal güvenlik reformunun üzerine inşa ederek, Hükümet sosyal güvenlik fonlarının yönetiminin geliştirilmesini ve gönüllü özel emeklilik sisteminin uygulanmasını amaçlayan ikinci bir reform paketi düzenlemiştir. Eylül ayında dört kanun hükmünde kararname yürürlüğe girmiştir ancak, (geçici olarak yürürlükte olsalar bile) en son Anayasa Mahkemesi kararına dayanarak bunların kanun haline gelebilmesi için Meclis'e sunulmaları gerekmektedir. Bu kanunlar, SSK (başlıca kamu sosyal güvenlik fonu), Bağ-Kur (serbest meslek sahipleri ve çiftçiler için emeklilik fonu) ve IS-KUR'un (İşsizlik sigortasının idaresinden sorumlu kurum) faaliyetlerini gözetime tabi tutacak bir sosyal güvenlik kurumunun tesis edilmesi ve sosyal güvenlik kuruluşlarının idari yeniden yapılandırılmasını amaçlamaktadır. Meclis'e sunulmuş olan diğer düzenleme ise SSK ve Bağ-Kur'daki (sağlık primleri ve Bağ-Kur'daki ortak ödemelerin artırılması gibi) bazı katsayıların ayarlanması ve gönüllü özel emeklilik sisteminin uygulamaya konmasını öngörmektedir.

Kamu Maliyesi Yönetimi ve Şeffaflık

40. Kamu maliyesi yönetimini ve şeffaflığı iyileştirmeye devam etmeye kararlıyız. Standart ve Kodların Uygulanmasının Raporu-Kamu Maliyesi Şeffaflığı Modül'ü Temmuz ayında yayımlanmıştır. Yılın ilk yarısında 25 bütçe içi ve 2 bütçe dışı fonu kapattıktan sonra, diğer 21 bütçe içi fonu ve 4 bütçedışı fonu 2000 Ekim ayı içinde kapatmayı amaçlamıştık (yapısal benchmark). Ancak, Anayasa Mahkemesi'nin kararı nedeniyle gerekli kanun hükmünde kararnameler Bakanlar Kurulunca kabul edilememiştir. Bunlar kanun olarak Parlamente'ya sunulacak ve 2001 yılı Şubat ayı ortasına kadar yürürlüğe girecektir (yapısal benchmark). Kalan 15 bütçe fonunun (Dünya Bankası'ndan alınan kredileri kanalize etmek için ihtiyaç duyulan, Destekleme Fiyat İstikrar Fonu, DFİF, hariç) ve bir bütçe dışı fonun kapatılmasına ilişkin gerekli kanun 9 Aralık tarihli Niyet Mektubunda belirtildiği üzere 2001 yılı Haziran ayı sonuna kadar yürürlüğe konulacaktır (yapısal benchmark). Sonuç olarak (DFİF haricinde) tüm bütçe fonları 2002 bütçesinde kaldırılacak, ve bütçe dışı fonların sayısı 6 ile sınırlandırılacaktır. Bütçe içi veya dışında yeni fon yaratılmayacaktır.

41. Kamu maliyesi şeffaflığı alanında ise, kamu sektörü için açık borçlanma kuralları ve limitleri ortaya koyan ve Hazine'nin devirli kredi -on-lending- ve borç garantilerini de bütçe kapsamına alan kamu finansmanı ve borç yönetimi kanunu 2001 yılı Haziran ayı sonuna kadar Meclis'e sunmaya niyetliyiz (yapısal benchmark). Kamunun ihtiyati yükümlülüklerine (contingent liabilities) ilişkin olarak ise, devlet garantilerinin vade yapısını ve diğer ihtiyati yükümlülüklerin koşullarını açıklayarak şeffaflığı artırmaya devam ettik. 2001 yılında, Hazine hesaplarına ilişkin aylık raporlara IMF'in Kamu Finansmanı İstatistikleri standartları doğrultusunda "borç verme eksi geri ödeme" kalemi

eklenecek ve böylelikle bütçe dengesi kapsamı garantili borca ilişkin net Hazine ödemesini içerecek şekilde genişletilecektir. 1999 Aralık'taki Niyet Mektubu'nda bahsedildiği üzere, 2001 Bütçe Kanunu, 2001'de verilecek yeni garantiler için açık limitler koymaktadır. (böylelikle bir yapısal kriter gerçekleştirilmiştir.)

42. Harcama yönetimini iyileştirmek için 2001 ortasına kadar devlet birimlerindeki harcama ve maliyetlerin daha iyi takip edilmesini sağlayacak bilgisayarlı muhasebe sistemi uygulamasını tamamlayacağız. Ayrıca, 2002 yılı bütçesi kapsamında pilot uygulama için (Dünya Bankası'nın Kamu Mali Yönetimi Projesi desteği ile gerçekleştirilecek) 2001 Haziran ayına kadar uluslararası standartlara uygun yeni bir bütçe sınıflandırması tamamlanacaktır. 2001 yılında ayrıca, 2002 bütçesi ile pilot uygulamayı başlatmak amacıyla tahakkuk bazlı muhasebe sistemine geçilmesine ilişkin gerekli çalışmaları başlatmak niyetindeyiz.

Vergi İdaresi:

43. 2000 ve 2001'de, vergi sisteminin etkinliğini ve adaletini sağlamanın gerekli koşulu olan, tüm mükelleflerin vergi mevzuatına tam olarak uymalarını artırmak amacıyla vergi idaresinin kuvvetlendirilmesi çalışmalarına devam edeceğiz. Bu amaçla, planlandığı üzere tüm önemli vergi dairelerinde (vergi gelirlerinin %90'ından fazlasını tahsil eden) bilgisayar ortamına geçilmesi tamamlanmış olup, 2001'de hemen hemen kalan tüm diğer vergi dairelerinde de bilgisayar ortamına geçilecektir. Vergi mükellefine ait verilerin (üçüncü kişilere ilişkin bilgiler de dahil olmak üzere) işlenmesini ve paylaşılmasını, üç veri işleme merkezini birleştirip, yeniden organize ederek iyileştireceğiz ve vergi mükelleflerine vergi kimlik numarası verilmesi uygulamasını zamanla daha da geniş bir tabana yayacağız. Vergi numaralarına ilişkin spesifik adımlar Ocak ayı gözden geçirmesi sırasında belirlenecektir. Bu iyileştirmelere dayanarak, vergi mükelleflerinin denetim ve tasdik kapsam ve boyutunu genişleterek, vergi kanunlarının ve düzenlemelerinin uygulanmasını kuvvetlendireceğiz. Bu tedbirler, vergi tahsilatını artıracak ve herhangi bir vergi affi olmadan gecikmiş vergi borçlarının azalmasına yol açacaktır.

Tarım Politikaları

44. Tüm dolaylı destek politikalarından 2002 sonuna kadar kademeli olarak vazgeçilmesi ve doğrudan gelir desteği (DDG) sisteminin uygulanmasına geçilmesini amaçlayan tarım politikalarının reformunda, program dahilinde şimdiye kadar önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu, tarım politikalarının ekonomik olarak daha etkin hale getirilmesini sağlayacak, bütçeye maliyeti üzerinde daha sıkı bir kontrole ve kaynakların en fakir çiftçilere daha iyi yönlendirilmesine izin verecektir. Tütün destekleme fiyatları 2000 yılında hedeflenen enflasyonla aynı doğrultuda artırılmıştır. Buğday destekleme fiyatı ile dünya fiyatı arasındaki fark %35'e düşürülmüştür. Kasım'da açıklanan şeker pancarı destekleme fiyatları %25 artırılmıştır. Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri (TSKB) Kanunu'nun onaylanmasından sonra, yeniden yapılandırılmalarına hazırlık amacıyla finansal durumlarının incelenmesinde ilerleme kaydedilmiştir. 2000/01 ürün sezonu için iş planları bütün TSKB için onaylanmış ve 2000 bütçe tahsisatları doğrultusunda kalınmıştır. Son olarak, kredi sübvansiyonları tamamen kaldırılmıştır.

45. İleriye baktığımızda, 2001 yılında buğday destek alım fiyatları hedeflenen enflasyon seviyesini aşmayacak bir oranda artırılacak ve dünya fiyatları ile arasındaki fark en fazla

%20 olacaktır. 2001 bütçesinde ödenek ayrılmış bulunan doğrudan gelir desteği, ulusal düzeye yaygınlaştırılacaktır. Ödemeler yılda iki taksitle yapılacaktır. 2001 Temmuz ayına kadar çiftçi kayıtlarının büyük ölçüde tamamlanması beklenmekte olup, kayıtlı çiftçiler için ilk taksit ödemesi 2001'in ikinci yarısında yapılacaktır. Bu reformun Dünya Bankası tarafından Tarım Reformu Yatırım Projesi (ARIP) ile desteklenmesini bekliyoruz.

46. Dolaylı destek politikalarının kaldırılması devletin tarımsal ürünlerin üretim ve pazarlanmasındaki payının daha azaltılmasına neden olacaktır. Bu da, bu alanda çalışan KİT'lerin hızla özelleştirilmesini sağlayacaktır. Bu kapsamda, TŞFAŞ'nin (Şeker pancarı alım ve işlenmesi ile ilgili KİT) en az altı şeker fabrikasının özelleştirilmelerinin 2001 sonuna kadar tamamlanması amacıyla 20 Aralık 2000'e kadar Özelleştirme İdaresinin portföyüne transfer edilecektir (ön koşul). Geriye kalan şeker fabrikaları, 2002 sonuna kadar özelleştirilmeleri tamamlanmak amacıyla 2001 yılı içinde Özelleştirme İdaresi portföyüne transfer edilecektir. Şeker piyasasının reformunu sağlayacak olan Şeker Kanunu 15 Şubat 2001'e kadar Parlamento'ya sunulacak ve 15 Mart 2001'e kadar onaylanacaktır. TEKEL'in yeniden yapılandırılması ve tütün sektörünün reformu konusunda;

- TEKEL'i yeniden yapılandıran bir kararname ve TEKEL'in tüm tütün işleme birimlerini Özelleştirme İdaresi portföyüne devrine izin veren Özelleştirme Yüksek Kurulu kararı Ocak 2001 sonuna kadar çıkarılacaktır.
- 2000 yılı başlarında Parlamento'ya sunulan Alkollü İçkiler Kanunu Ocak 2001 sonuna kadar çıkarılacaktır.
- Tütün için destekleme alım politikalarını ortadan kaldıran, tütün alımlarında ihale mekanizmasını oluşturacak Tütün Kanunu 2001 Ocak ayı sonuna kadar çıkarılacaktır.

Bankacılık

47. Hükümet bankacılık sektörünü, sektördeki disiplini kuvvetlendirmek ve bankalara olan güveni devam ettirmek amaçlı iki yönlü bir strateji ile güçlendirmek kararlılığındadır. Bu stratejinin kilometre taşları bağımsız Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun kurulması ve Sn. Başbakan'ın, (ikinci bir açıklamaya kadar) Hükümetin mevduat kabul eden yerel bankalardaki mevduat sahiplerini ve bu bankaların diğer kreditorlerini tamamen garanti altına aldığını açıklamasıdır. İzleyen paragrafta: (i) BDDK'nın başladığından bu yana yaptığı faaliyetler, (ii) mevduat sahipleri ve kreditorlere ilişkin garantinin uygulanmasında atılan adımlar, (iii) TMSF tarafından halihazırda devralınmış bankaların çözüme kavuşturulması ve varlıklarının değerlerinin bir kısmının tahsiline ilişkin strateji, (iv) bankacılık sisteminin geri kalanının sıhhatinin korunması için strateji (v) kamu bankalarına yönelik tedbirlere ilişkin bilgi (vi) bankacılık gözetimine ilişkin diğer hususlar, üzerinde odaklanmaktadır.

48. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) Haziran 1999'da kabul edilen Bankalar Kanunu ile kendisine verilen tüm sorumlulukları hukuken üstlenmiş ve bir yapısal performans kriterini yerine getirerek 2000 yılının Ağustos ayı sonu itibariyle tamamen faaliyete geçmiştir. Hazine ve Merkez Bankası'ndaki bankacılık gözetim bölümleri kapatılmış, bu birimlerin personeli şimdi BDDK içinde BDDK tarafından yönetilen bir tüzel kişilik haline getirilen Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu personeli ile birlikte BDDK'ya transfer edilmiştir. Gereken ek personelin büyük bir kısmı halihazırda işe alınmıştır. TMSF tarafından devralınan bankaların alacaklarının tahsiliyle görevli bir Varlık Yönetim Birimi (VYB) de kurulmuş olup kendisine devredilen varlıkların etkin yönetimini sağlamak için

personel alınmaktadır.

49. BDDK tüm bankaların durumlarını bilançolarının ve gelir tablolarının uzaktan incelenmesi ve bankalarda yerinde denetimler yapılması yoluyla dikkatli bir biçimde izlemektedir. Kredi sınıflandırması ve karşılık ayrılması kuralları önemli oranda güçlendirilmiştir. BDDK, bankacılık sektörünün düzenli bir biçimde güçlendirilmesini sağlamak ve banka başarısızlıklarının devlete ve TMSF'na olan maliyetini asgariye indirmek amacıyla, ve kanunun gerektirdiği gibi, ödeme kabiliyetini (solvabilitesini) yitiren herhangi bir bankaya anında müdahale etmeye kararlıdır. Bunlara uygun olarak, Türkiye'de bir ofisi bulunan yabancı bir banka şubesinin ruhsatı Eylül ayında iptal edilmiş olup, şube şu an tasfiye edilmektedir. Solvabilitesini yitirmiş iki banka daha 27 Ekim tarihi itibarıyla ve bir banka da 6 Aralık tarihinde TMSF tarafından devralınarak, halen TMSF kontrolü altındaki 8 bankaya katılmıştır. Bu üç banka faaliyetlerine devam etmektedirler ve TMSF tarafından risk ağırlıklı varlıkların en az % 8'ine kadar tam anlamıyla yeniden sermayelendirilecektir. Ayrıca, 6 Aralık tarihinde solvabilitesini yitirmiş bir yatırım bankasının lisansı iptal edilmiş olup, söz konusu banka tasfiye edilecektir.

50. Hükümet, 6 Aralık 2000 tarihinde, tüm mevduatların ve diğer kreditorlerin geçici olarak tam güvenceye alındığını ilan etmiştir (banka sahiplerinin mevduatları, suç teşkil eden fiillerle ilgili mevduatlar, bağlı krediler ve ortakların özsermayeleri hariç). Söz konusu garanti, Bankacılık Kanunu'na göre TMSF tarafından yönetilecek olup, mevduat toplayan tüm yerel bankaları kapsamaktadır (yerel bankaların BDDK'ya konsolide hesaplarını sunmak zorunda olduğu yabancı ülkelerdeki şubeleri dahil). Garanti, solvabilitesini yitirmiş (insolvent) veya diğer türlü taahhütlerini yerine getiremeyen bankalara BDDK'nın müdahalesi ile işlerlik kazanacaktır. Buna benzer şekilde, geçtiğimiz yıllar içinde sekiz bankaya müdahale edilmiş ve böylece hem mevduat sahiplerinin, hem de diğer kreditorlerin varlıklarına sürekli şekilde ulaşabilmeleri sağlanmıştır. Garanti için varolan hukuki çerçeveyi anlatmak üzere teknik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar sonucu mevduat sahiplerini ve diğer kreditorleri tam güvence altına alan garantinin kapsamı ve içeriği hakkında kamuya bilgi veren bir açıklama yapılacak (yasal yönlerine ve işleyişine ilişkin hususlar da dahil olmak üzere) ve yine bu çalışmalar sonucu garantinin işleyişinin finansmanını idare edecek yöntemlere ilişkin Hazine ile TMSF arasında bir protokol yapılacaktır. Bu açıklama 15 Ocak 2001'e kadar yapılacaktır (5inci gözden geçirmenin tamamlanması için koşul).

51. TMSF'nin mali ihtiyaçları, Hazine'nin TMSF'na açacağı krediler ile karşılanmaya devam edilecektir. TMSF'na açılan kredilerin faiz oranları, faiz ödeme ve anapara geri ödeme planı, Fon'un, yeterli likit rezerv biriktirme ihtiyacı dahil, finansal ihtiyaçları ile uyumlu olacaktır. TMSF'nin mevduat sahiplerine ve kreditorlere herhangi bir rahatsızlık vermeden müdahale edilen bankaların asgari maliyetle çözüme kavuşturulmasını (tasfiye etmek veya yeniden sermayelendirip satmak) sağlamak için, Hazine'den ihtiyaç oldukça borçlanma yetkisi vardır.

52. BDDK kontrolü altındaki 10 bankanın çözüme kavuşturulması konusuna ilişkin olarak 16 Kasım'da stratejisini ilan etmiştir. BDDK stratejisini belirlerken Temmuz ayında Merkez Bankası'na bu konuda tavsiyede bulunmak üzere tutulan müşavirlerin önerileri de Kurumun bilgisine sunulmuştur. Ekim ayından önce TMSF'nda bulunan sekiz banka için söz konusu strateji şu adımlardan oluşmaktadır:

- TMSF, sahibi olduğu bankaları tam anlamıyla yeniden sermayelendirmek için

gerekli, döviz ve TL cinsinden devlet kağıtlarını Hazine'den borç olarak almıştır. Bu amaçla, iki yıl ödemesiz ve geri kalanı sonraki 10 yılda geri ödenecek 6.1 milyar ABD Dolarlık bir kredi 16 Kasım'da sonuçlandırılmıştır.

- Bankalar 7 Aralık'ta devlet tahvillerinin transferi suretiyle risk-ağırlıklı varlıklarının en az %8'i kadar yeniden sermayelendirilmiştir. Zararları bu şekilde yaratılan sermaye karşılığında silinecektir.
- Banka sahipliği için daha katı uygunluk kriterleri içeren yeni düzenleme BDDK tarafından çıkarılmıştır. Yeni düzenleme, 5 Kasım tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmış olup, TMSF'nin elinde bulunan bankaların potansiyel alıcılarının seçilmesini sağlayacaktır.

53. Bu adımları müteakiben, TMSF daha önceden duyurmuş olduğu, kontrolünde bulunan tüm bankaların satışına ilişkin takvimi izleyecektir.

- Potansiyel yatırımcıların, bankalar satışına sunulduğunda teklif vermeye ehil olabilmek için BDDK'den tüm koşulların yerine getirildiğine dair teyit almaları gerekmektedir. Yatırımcıların bankalarla ilgilendiklerini gösteren mektuplar TMSF tarafından 15 Aralık'a kadar alınmalıdır. BDDK da potansiyel yatırımcılara onayını 22 Aralık 2000 tarihine kadar bildirecektir.
- BDDK tarafınca onaylanan her bir potansiyel alıcıya sözkonusu bankalar hakkında temel bilgiler verilecek olup, bunlardan 15 Ocak 2001 tarihine kadar hangi banka ya da banka kombinasyonunu satın almak üzere ilgilenebileceklerini bildirmeleri istenecektir.
- TMSF ön yeterliliği geçmiş potansiyel yatırımcılardan gelecek bilgiler ışığında, sıkı kriterlere bağlı olarak hangi bankaları satışa sunacağını veya diğer durumda çözüme kavuşturacağını 20 Ocak tarihine kadar belirleyecektir (beşinci gözden geçirme için ön koşul). Her durumda, mevduat sahipleri ve kreditorler tam anlamıyla güvence altına alınacaktır. Satışa sunulacak bankalara ilişkin bilgi, 24 Nisan 2001'e kadar tekliflerin verilmesi talebiyle birlikte 20 Şubat 2001'e kadar sağlanacaktır (6. gözden geçirme için ön koşul). Bu dönem boyunca alıcılara bankalar hakkında ayrıntılı bilgiye erişim hakkı verilecektir ("due diligence").
- Her paket(ler) için alıcı(lar) 7 Mayıs 2001'den geç olmamak kaydıyla seçilecektir.

54. TMSF tarafından Ekim 2000'de devralınan iki bankanın finansal yeniden yapılandırılması gerçekleştirilecek ve Ocak 2001 sonuna kadar çözümlerine ilişkin detaylı planlar kamuya açıklanacaktır. TMSF'nun sahibi olduğu diğer sekiz bankadakine benzer bir yol izlenecek ancak her aşamada iki aya kadar bir gecikme olabilecektir. 2000 Aralık ayında devralınan bankanın çözümüne ilişkin zaman çizelgesi Ocak 2001 gözden geçirmesi sırasında ele alınacaktır.

55. Yukarıda ifade edilen stratejinin bir parçası olarak, çözüme kavuşturulacak bankaların takipteki alacakları Varlık Yönetim Birimi'ne devredilecektir. Açıklık politikasına uygun olarak ve tahsil miktarlarını azamiye çıkarmak için TMSF, VYB'nin faaliyetine ilişkin olarak kabul edilen prosedürleri kamuya açıklayacaktır. Açıklama, (i) varlık transferi prosedürleri, (ii) kredilerin geri dönüşünü azamiye çıkaran prosedürler, (iii) VYB'nin performansının izlenmesi ve değerlendirilmesi yöntem ve dayanakları dahil VYB'nin faaliyet prensipleri hakkında bilgi ihtiva edecektir. Bu açıklama VYB'ne kötü varlıkların devrinden önce yapılacaktır.

56. Bankacılık Kanunu'nun öngördüğü üzere, gelecekte müdahale edilebilecek herhangi bir

bankanın çözüme kavuşturulması da yukarıdaki paragraflarda tanımlanan prosedüre benzer prosedürleri takip ederek yapılacaktır.

57. Kamu bankalarına ilişkin olarak, Halk Bank'ın ve Ziraat Bankası görev zararları stoğu, bu bankalara ilişkin yeniden yapılandırma planlarında kaydedilen ilerlemeye uygun olarak piyasa faizi taşıyan devlet kağıtlarına dönüştürülecektir. Görev zarar stoğu üzerine 2001'de tahakkuk edecek faiz, Ziraat Bankası için aylık ağırlıklı ortalama Hazine bonusu ve iskontolu tahvil faizi çarpı 1.33 ve Halk Bankası için ise çarpı 1.60 olacaktır. Kamu bankalarının özelleştirilme stratejisi 2000 yılı Kasım ayı içinde kabul edilen kanun temel alınarak ilerletilecektir.

58. Bankacılık camiası ile iç risk yönetim sistemleri ve sermaye yeterlilik koşullarının piyasa riskini yansıtacak şekilde ayarlamasına ilişkin yeni düzenlemeler taslağı üzerinde olan istişare devam etmekte olup, bu istişare sözkonusu düzenlemelerin en başta planlandığı gibi Ağustos ayı sonunda kabul edilmelerini geciktirmiştir. Düzenlemeler, Ocak 2001 sonuna kadar kabul edilecek (yapısal benchmark) ve 1 Ocak 2002'den itibaren geçerli olacaktır.

59. Haziran 1999'da onaylanan Bankalar Kanunu'nun gerektirdiği gibi BDDK, 2001 Ocak ayı sonuna kadar hissedarlara dolaylı kredi verilmesini yeniden tanımlayan bir düzenleme çıkaracaktır (bağlı kredilendirme).

60. Kredi karşılıklarının vergiden düşürülebilmesi konusunda, banka denetim düzenlemeleri gereği bankaların ayırmak zorunda oldukları karşılıkların tümüyle vergiden düşürülmesine izin veren bir vergi düzenlemesi kabul edilecektir. Aynı zamanda, genel karşılıkların vergiden düşürülmesi uygulamadan kaldırılacaktır. Bu düzenleme 2001 Mart ayı sonuna kadar kabul edilecek ve 1 Nisan 2001'den itibaren uygulanmak üzere geçerli olacaktır (yapısal benchmark).

İstatistiksel Hususlar

61. Ekonomik politika için istatistik veri tabanını iyileştirme son yıllarda süre gelen bir çabadır. Bu amaçla, Merkez Bankası banka kredi oranları hususunda yakın zamanda yeni raporlama zorunlulukları getirmiştir. Önümüzdeki dönemde, son yıllarda bu alanda karşılaşılan güçlükler dikkate alındığında (özellikle dış hizmet hesaplarında), ödemeler dengesi istatistiklerinin derlenmesindeki kurumsal kapasitenin kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, Merkez Bankası Kanunu'nda yapılacak değişiklik Merkez Bankası'na açıkça ödemeler dengesi istatistiklerini derleme görevini verecek ve banka dışı kurumlardan da bu amaçla gerekli bilgiyi (bankalar dahil) talep etme yetkisi olacaktır. Merkez Bankası, dış hizmetler gelirlerinin ölçülmesini iyileştirme yönündeki çabalarını devam ettirmek niyetindedir.

* * *

62. Bu mektupta söz edilen politika ve önlemlerin programın amaçlarının gerçekleştirilmesinde yeterli olacağına inanılmaktadır, fakat gerekli olduğu takdirde programı istenen seyrinde devam ettirmek üzere Fon'la düzenli istişareler sürdürülerek ilave önlemler alınmasına da hazır bulunmaktadır. Düzenleme kapsamında yapılacak kullanımlar, 2001 yılının ilk çeyreğinde aylık gözden geçirmelerle ondan sonra da programın sonuna kadar üçer aylık gözden geçirmelere tabi olacaktır.

En iyi dileklerimizle,

Recep ÖNAL
Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı

Gazi ERÇEL
Merkez Bankası Başkanı

[Ek-A](#)

[Ek-B..J](#)